

УДК: 311(477); DOI: 10.31388/2519-884X-2022-45-55-60

Сливінська О. Б., к.е.н., д-рцент
Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів
і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут»
oksanasluvinska@ukr.net

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТАТИСТИКИ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто проблемні питання теорії та практики державної статистики. З'ясовано, що на сучасному етапі розвиток національної статистики в Україні характеризується її докорінною перебудовою та поступовим впровадженням європейських стандартів. Визначено, що метою програми розвитку державної статистики України є абсолютне задоволення інформаційних проблем суспільства та відповідність національної статистичної системи міжнародним стандартам.

Ключові слова: статистика, європейська інтеграція, програма розвитку державної статистики, міжнародні стандарти.

JEL code classification: C44

Oksana Slyvinska., Ph.D., Ass. Prof.
SS NULES of Ukraine "Berezhany Agrotechnical Institute"
oksanasluvinska@ukr.net

PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT STATISTICS IN UKRAINE

Abstract. Statistical information is one of the fundamental information resources of society. Only presented in the form of quantitative statistical indicators, mass phenomena of socio-economic life become precisely defined, that is, statistically expressed. This makes it possible to learn real information about their qualitative content in specific conditions of place and time. In the modern period, the effectiveness of state management depends on the quality and quantity of information that characterizes the state and development of the country's economy and related social processes. It is statistical data that provide a clear and objective picture of the state of the economy and the social sphere, satisfy the needs of the management system and other socio-economic subjects for quality, complete, diverse and timely information, ultimately determine the place and role of the state in international economic relations.

Permanent economic reforms in Ukraine, which acutely affect the interests of all people, draw attention precisely to statistics, since one of its main tasks is the optimization of reporting, reducing the volume of information to the modern needs of the management system. Statistics are the basis for making important decisions at various levels of the country's economic system. Currently, ensuring the reliability and validity of statistical information is possible by increasing the scientific level of statistical methodology, bringing it closer to the methodology and standards of world statistical practice, improving the system of indicators, methods and methods of collecting, processing, storing and analyzing statistical information.

The strategy for the development of the state statistics of Ukraine stipulates the need to continue reforms in the statistical system, improve the quality of assessment of the development of the economy and the social sphere, fully satisfy the information needs of society, and implement European integration development. Reforming the system of state statistics in accordance with EU regulations and international standards is an extremely important and urgent task.

As practice shows, the development of national statistics is characterized by its radical restructuring. Ukraine is gradually introducing European standards of living, striving to improve information processing as much as possible, introducing modern statistical methods of analysis, creating automated data banks in order to achieve the set goal and take a leading position in the world.

Key words: statistics, European integration, state statistics development program, international standards

Постановка проблеми. Динамічний вдосконалення систем обліку та звітності, розвиток економіки та різноманітних широкого застосування статистико-форматів бізнесу потребують подальшого математичних методів в економічних

розробках та дослідженнях. Значна роль у цьому відношенні належить статистиці. Перед статистикою поставлені важливі завдання щодо удосконалення системи статистичних показників, забезпечення всіх рівнів управління національним господарством, вичерпної і вірогідної статистичною інформацією. Статистика як наука і практика належить до тих фундаментальних надбань, нагромаджених людством на шляху соціального прогресу. Використання в управлінні статистичних методів дозволяє оцінити підприємницькі й фінансові ризики, створити умови для підвищення ефективності виробництва на основі вірогідної оцінки стану й можливостей різних сфер діяльності, своєчасного визначення тенденцій, прогнозування їх розвитку та оцінки функціонування ринкових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам теорії статистики присвячено багато наукових досліджень відомих учених та практиків, таких як Уманець Т. В., Мармоза А. Т., Матковський С. О., Захожай В. Б., Федорченко В. С., Моторин Р. М., Підгорний А. З., Милашко О. Г., Русев О. П., Гай О. М., Осауленко О. Г., а також зарубіжних науковців, зокрема П. фон дер Ліппе, Г. Конрінга, Г. Ахенваля, В. Петті, А. Кетле.

Мета дослідження. Метою даної статті є розгляд проблемних питань теорії та практики державної статистики, а також інформування наукової спільноти про основні досягнення національної статистики на сучасному етапі та пріоритетні напрямки розвитку статистики на перспективу.

Виклад основного матеріалу. В умовах економічного розвитку, суспільство володіє статистичною інформацією як сукупністю числових даних про масові суспільно економічні явища та процеси. Це дає змогу будувати прогнози розвитку соціально-економічних явищ, бачити закономірності в масиві чисел, виділяти стійкі зв'язки між окремими показниками, визначати основні дії при ухваленні рішень [1, с. 153].

Організація статистики в Україні згідно Конституції України визначається виключно законами. Виходячи з цього, державною службою статистики України була проведена

велика робота з підготовки пакета законопроектів у сфері статистики. Верховною радою було прийнято такі закони: “Про державну статистику”, “Про Всеукраїнський перепис населення”, “Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення (в частині встановлення відповідальності за порушення порядку подання та використання даних державних статистичних спостережень)”;

“Про внесення змін у деякі законодавчі акти України у зв'язку із прийняттям Закону України “Про державну статистику”.

Ці законодавчі акти повністю відповідають основним принципам офіційної статистики Організації Об'єднаних Націй (ООН), адаптовані до законодавства Європейського Союзу (ЄС) у сфері статистики, а також отримали позитивну оцінку Євростату і статистичного департаменту МВФ (Міжнародного валютного фонду). Їх прийняття створило відповідні правові та організаційні умови для подальшого розвитку державної статистики в Україні.

За роки незалежності державна статистика України, основним завданням якої є об'єктивна оцінка соціально-економічного розвитку країни, зазнала значних змін, проте для підняття статистики до сучасного міжнародного наукового рівня, задоволення потреб системи управління та інших соціально-економічних суб'єктів в якісній, повній, різноманітній і своєчасній інформації, вкрай необхідна докорінна її перебудова [2, с. 221].

Серед проблем сучасної статистики виділяють:

1. Неправильне застосування статистичної методології. Для України на сьогодні актуально питання узгодженості національних, та міжнародних стандартів статистичного дослідження. Оскільки встановлення закономірностей масового явища відбувається через спостереження окремих його елементів (поведінка яких може суттєво різнитись), то при цьому існує можливість отримання невірних висновків.

2. Підвищення ефективності автоматизованих систем управління. Необхідно створити автоматизовані банки даних, розподільчі банки даних, які в свою

чергу могли б сприяти створенню Єдиної статистичної інформації системи (ЄСІС), що надасть можливість запровадити в практику сучасні статистичні методи аналізу, імітаційні та прогнозні методи.

3. Оптимізація звітності. Потрібно впроваджувати замість суцільної звітності вибірккові обстеження, одноразові обліки чи опитування, що приведе до оперативного і поглибленого аналізу.

4. Забезпечення надійності і достовірності статистичної інформації. Весь науковий рівень статистичної методології, що застосовується в Україні, повинен відповідати методології і стандартам світової статистичної практики [3, с. 120-127].

Основними досягненнями національної статистики на сучасному етапі розвитку можна назвати:

- запровадження в основу державного управління принципів стратегічного планування статистики України, знайшло відображення в розроблені та затверджені урядом послідовно реалізованих двох програм розвитку державної статистики;

- внаслідок реалізації основних програми розвитку державної статистики були створені головні засади національної статистичної методології, що узгоджувалися з міжнародними стандартами: запроваджено базові елементи системи національних рахунків (СНР) і платіжного балансу, статистики зовнішньої торгівлі та зовнішньоекономічних інвестицій, грошово-кредитної та банківської статистики, статистики цін, створено Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України, розроблено основи державної системи класифікації та кодування техніко-економічної соціальної інформації тощо;

- створена комплексна статистична система, адаптована, з одного боку, до міжнародних стандартів, а з другого – до національної специфіки; значні зміни відбулися в організації та проведенні державних статистичних спостережень за всіма напрямками, але насамперед у побудові національної СНР як інтегруючого елементу системи статистики в цілому;

- створення цілісної системи статистики підприємств, що дозволило запровадити в країні першою серед країн

СНД інтегровані обстеження всіх суб'єктів господарювання незалежно від видів економічної діяльності; це дає змогу комплексно обстежувати економічну ситуацію в цілому та в окремих галузях, аналізувати діяльність всіх категорій підприємств, здійснювати порівняльний аналіз як на регіональному, так і національному рівнях;

- запровадження у 1999 році обстеження умов життя домогосподарств для вивчення рівня та якості життя населення; за результатами такого виду моніторингу його методологія та організація отримала високу оцінку міжнародних експертів;

- у січні 2003 року Україна офіційна стала 52-ю країною в світі та першою серед країн СНД щодо підтримки міжнародного стандарту у сфері статистики “Спеціальний стандарт щодо поширення даних”(ССПД), розроблений МВФ, що гарантує користувачам у всьому світі високий рівень достовірності і якості української статистики та її відповідність міжнародним стандартам;

- в галузі статистики природних ресурсів та навколишнього середовища з питань екологічного обліку Державною службою виконуються роботи зі створення відповідних статистичних баз даних та її поширення серед країн членів ООН. Особливу увагу приділяється також питанням зміцнення національних статистичних потенціалів, великий обсяг роботи проведено по розробці програми технічного співробітництва України та Статистичного відділу ООН в цій сфері, зокрема, проведено роботи по розбудові центрального елементу макроекономічної статистики та прогнозування;

- в сфері економічної статистики останніми роками пріоритетний напрям роботи був наданий спрощенню зв'язків між національними статистичними відомствами з метою обміну ресурсами та надання необхідної технічної допомоги.

Оскільки в умовах глобалізації світової економіки надзвичайно важливе значення має успішна інтеграція країни в міжнародне економічне співтовариство, то одним із основних пріоритетів на сьогодні є максимальна адаптація державної статистики до міжнародних стандартів.

Так як вже сказано, що у провідних галузях національної статистики (національному рахівництві, статистиці зовнішньої торгівлі, цін, праці й зайнятості та інших) вже запроваджено основні міжнародні статистичні стандарти, передусім Євросоюзу, проте існує необхідність переходу до максимально можливого на сьогодні застосування відповідних стандартів у всіх галузях національної статистики.

Було і залишаються, головними пріоритетами статистичної служби повне та своєчасне забезпечення потреб усіх користувачів, включаючи органи державної влади, у достовірній та об'єктивній статистичній інформації. Так, з метою контролю за ходом виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів, державною службою статистики проводиться розширення система макроекономічних показників в цілому та показників виробництва товарів і надання послуг за галузями економіки зокрема. Для забезпечення оцінки результатів реалізації соціально спрямованих заходів урядової програми передбачається розробка якісно нових статистичних показників, що дадуть змогу здійснювати оцінку масштабів бідності та безробіття, фактичної зайнятості населення, а також моніторинг впливу ринкових перетворень на соціально-демографічну ситуацію в країні.

Сьогодні актуальною є Програма розвитку державної статистики до 2023 р., розроблена відповідно до вимог статті 15 Закону України «Про державну статистику» [16]. Ця Програма визначає стратегічні напрями та перспективні завдання, спрямовані на забезпечення постійного підвищення якості статистичної інформації, містить очікувані результати їх реалізації, є шостою довгостроковою програмою з часу набуття Україною незалежності.

Щоби забезпечити довіру до офіційної статистики України, потрібно на належному рівні надавати широкому колу користувачів актуальну, достовірну, об'єктивну, якісну та оперативну інформацію про стан економіки та соціальної сфери. Також необхідно мати розвинену інформаційно-обчислювальну систему, використовувати не тільки відомі у

світі та добре відпрацьовані комп'ютерні системи ("SAS", "SPSS", "Statistica", "Statgraphics (STSC)" тощо) та веб-інструменти ("Many Eyas", "Visualizing.org", "ChartsBin", "Google Chart Tools" тощо), але й новітні технічні та програмні засоби, сучасні інформаційні й комунікаційні технології та методи оброблення, що дасть змогу підвищити ефективність та якість автоматизованого оброблення статистичної інформації [10, с. 114].

Маючи на меті подальше цілеспрямоване удосконалення всіх напрямків статистичної діяльності, програма розвитку статистики ґрунтується на результатах, яких вже досягнуто, враховуючи вплив внутрішніх і зовнішніх факторів, виходячи із сучасного розуміння ролі державної статистики в економіці та суспільстві.

Усі програми розвитку національної статистики носять комплексний та системний характер, а тому передбачається чітка координація дій всіх задіяних співвиконавців — міністерств, відомств і наукових закладів, причому як розробників статистичної інформації, так і користувачів, а також міжнародних організацій. Уся міжнародна матеріальна та технічна допомога з питань статистики базується в основному на регіональних потребах і чітко координується Статистичним відділом ООН.

Нині перед національною статистикою постають все нові і нові завдання щодо подальшого вдосконалення системи показників, прийомів і методів збору, обробки, зберігання і аналізу статистичної інформації.

Основними пріоритетними напрямками розвитку статистики на перспективу є:

- взаємодія з користувачами та респондентами, координація статистичної діяльності;
- зміцнення нормативно-правової бази та статистичної інфраструктури, впровадження міжнародних стандартів і рекомендацій;
- удосконалення процедур збирання, оброблення та поширення статистичної інформації;
- удосконалення організаційної структури та системи управління органів державної статистики;

- модернізація інформаційних та комунікаційних технологій;
- розвиток статистики в органах державної влади та координація дій у

питаннях організації діяльності щодо збирання, обробки та аналізу статистичної інформації й адміністративних даних.

Висновки. Таким чином, саме реформування є найбільш актуальним трендом державної політики України в усіх соціально-економічних сферах. При цьому статистичні дослідження тих чи інших

соціально-економічних процесів та явищ мають проводитися за єдиною узгодженою світовою методологією, тому основним завданням розвитку національної статистики є приведення її методології та практики організації статистичного спостереження у відповідність до міжнародних стандартів.

Список використаних джерел

1. Уманець Т. В. Загальна теорія статистики: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 239 с.
2. Мармоза А. Т. Практикум з математичної статистики: навч. посіб. Київ: Кондор, 2009. С. 220-221.
3. Матковський С. О. Статистика: навч. посіб. Львів: Новий Світ, 2009. С. 120-127.
4. Захожай В. Б., Федорченко В. С. Теорія статистики : навчальний посібник. Київ: МАУП, 2006. 264 с.
5. Моторин Р. М. Міжнародна економічна статистика : підручник. Київ: КНЕУ, 2004. 324 с.
6. Підгорний А. З., Милашко О. Г., Русева О. П. Міжнародна статистика : навчальний посібник. Одеса : ОНЕУ, 2012. 162 с.
7. Гай О. М. Окремі аспекти розвитку національної статистики на сучасному етапі. 2008. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/2459/1/16.pdf-2008> (дата звернення 04.02.2019).
8. Осауленко О. Г. Офіційна статистика в системі національної інформаційної безпеки : монографія. Київ: Август Трейд, 2017. 295 с.
9. Липпе П. фон дер. Экономическая статистика. Штудгарт: Йена, 1995. 629 с.
10. Шестерняк М. М. Сучасні тенденції розвитку національної статистики. *Інноваційні економічні механізми для розвитку підприємств, регіонів, країн : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 15–16 лютого 2019 р.* Київ, 2019. С. 111–115.
11. Шевченко Л. І. та ін. Новий словник іншомовних слів: близько 40 000 слів і словосполучень. Київ: АРІЙ, 2008. 672 с.
12. Радченко І. О. та ін. Новий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. І. О. Радченко, О. М. Орлова. Київ: ПП В.М. Голяка, 2010. 768 с.
13. Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 рр. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493%D0%B0/2004> (дата звернення 06.07.2019).
14. Про затвердження Стратегії розвитку державної статистики на період до 2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/910-2004-%D0%BF> (дата звернення 06.07.2019).
15. Поліщук І.Р. Основні етапи розвитку статистики. 2017. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/26-2.pdf-2017> (дата звернення 22.02.2019).
16. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 07.07.2019).
17. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page (дата звернення 07.07.2019).
18. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення 23.07.2019).
19. Уряд затвердив проект реформування Держстату. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news> (дата звернення 25.07.2019).
20. Сидорова А. В. Экономико-статистические методы в управлении сферой услуг: монография. Донецк: ДонДУ, 2002. 239 с.
21. Омеляненко В. А. Використання інноваційних технологій в процесі вивчення економіко-статистичних дисциплін. *Траектория науки*. 2017. Т. 3, № 1. С. 2.1–2.11.
22. Осауленко О. Г. Триває процес підвищення довіри до української статистики у світі. Стратегія розвитку статистики. URL: <http://ukrstat.gov.ua/druk/coment/Intervu/Intervu051213.htm> (дата звернення 06.08.2019).

References

1. Umanets T. V. (2006) Zahalna teoriia statystyky: navch. posib. K.: Znannia.
2. Marmozha A. T. (2009) Praktykum z matematychnoi statystyky: navch. posib. K.: Kondor.
3. Matkovskiy S. O. (2009) Statystyka: navch. posib. Lviv: Novyi Svit.

4. Zakhozhai V. B., Fedorchenko V. S. (2006) *Teoriia statystyky : navchalnyi posibnyk* [Statistics Theory : Educ. tool for students higher teach closed]. Kiev: MAUP.
5. Motoryn R. M. (2004) *Mizhnarodna ekonomichna statystyka : pidruchnyk* [International economic statistics : a textbook]. Kyiv: KNEU.
6. Pidhornyi A. Z., Mylshko O. H., Rusieva O. P. (2012) *Mizhnarodna statystyka : navchalnyi posibnyk* [International statistics : a textbook]. Odessa: KNEU.
7. Hai O.M. (2008) *Okremi aspekty rozvytku natsionalnoi statystyky na suchasnomu etapi* [Some aspects of the development of national statistics at the present stage]. Available at: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/2459/1/16.pdf> (accessed: 04 February 2019).
8. Osaulenko O.H. (2017) *Ofitsiina statystyka v systemi natsionalnoi informatsiinoi bezpeky : monohrafiia* [Official statistics in the national information security system : monograph]. Kyiv: August Trade.
9. Lyppe P. fon der. (1995) *Ekonomycheskaia statystyka* [Economic statistics]. Stuttgart ; Jena.
10. Shesternyak M.M. (2019) *Suchasni tendentsii rozvytku natsionalnoi statystyky* [Modern trends in the development of national statistics]. *Proceedings of the Innovative economic mechanisms for the development of enterprises, regions, countries : materials international. Research Practice Conf. (Kyiv, February 15–16, 2019)*, VI, pp. 111–115.
11. *Novyi slovnyk inshomovnykh sliv: blyzko 40 000 slov i slovospoluchen* (2008) [New dictionary of foreign words: about 40000 words and word combinations] (in order. Shevchenko L.I.). Kyiv: ARIY, p. 576.
12. *Novyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* (2010) [New interpretative dictionary of modern Ukrainian], (compiled by Radchenko I.O., Orlova O.M.), Kyiv: PE Golyaka V. M., p. 625.
13. *Stratehiia ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku Ukrainy “Shliakhom yevropeiskoi intehratsii” na 2004–2015 rr.* [The Strategy of Economic and Social Development of Ukraine “Towards European Integration” for 2004–2015]. (2004). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493%D0%B0/2004> (accessed: 06 July 2019).
14. *Pro zatverdzhennia Stratehii rozvytku derzhavnoi statystyky na period do 2008 r.* [On approval of the Strategy for the development of national statistics for the period up to 2008]. (2008). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/910-2004%D0%BF> (accessed: 07 July 2019).
15. Polishchuk I.R. (2017) *Osnovni etapy rozvytku statystyky* [Main stages of statistics development]. Available at: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/26-2.pdf-2017> (accessed: 22 February 2019).
16. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy.* [The State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed: 07 July 2019).
17. *Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony* [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part]. – Available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page (accessed: 07 July 2019).
18. *Pro Stratehiuu staloho rozvytku “Ukraina – 2020”.* [On Ukraine 2020 Strategy for Sustainable Development]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (accessed: 23 July 2019).
19. *Uriad zatverdvyv proekt reformuvannia Derzhstatu* [Government approves draft reform of State Statistics Committee]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/en/news> (accessed: 25 July 2019).
20. Sydorova A.V. (2002) *Ekonomyko-statystycheskye metodu v upravlenyy sferoi usluh* : monohrafiia [Economic and statistical methods in service management : monograph]. Donetsk : DonSU.
21. Omelianenko V.A. (2017) *Vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii v protsesi vyvchennia ekonomiko-statystychnykh dystsyplin* [The use of innovative technologies in the study of economic and statistical disciplines]. *The trajectory of science. International electronic scientific journal*, vol. 3, no. 1, pp. 2.1–2.11.
22. Osaulenko O.H. (2013) *Tryvaie protses pidvyshchennia doviry do ukrainskoi statystyky u sviti. Stratehiia rozvytku statystyky.* [The process of increasing confidence in Ukrainian statistics in the world (Strategy for the development of statistics)]. Available at: <http://ukrstat.gov.ua/druk/coment/Intervu/Intervu051213.htm> (accessed: 06 August 2019).

